

150 godina Dobrovoljnog vatrogasnog društva Ludbreg

STJEPAN KOVAČEK

1. Uvod

Od pradavnih je vremena čovjek naučio sačuvati plamen vatre da mu grije i osvjetljava prostor boravka, štiti ga od napada divljih zvijeri, pomaže u preradi hrane, a mnogo kasnije i za pogon u radnim strojevima. Vatra je stoga vječiti čovjekov pratitelj. Bilo kao dobar sluga, bilo kao loš gospodar. Spoznaja da se pojedinac vrlo teško može usprotiviti tom neprijatelju natjerala je ljude već u davna vremena da se počnu udruživati, bilo dobrovoljno ili pod prisilom, kako bi se zajednički oduprli požaru. U požarima su gorjeli mnogi poznati gradovi: London 1624. i 1666., Oslo 1624., Edinburgh 1700., Kopenhagen 1728. i Stockholm 1751.

Varaždin je izgorio gotovo do temelja 1582. i 1776. te ponovno 1808., 1827., 1853. i 1862. godine, izgubivši između ostalog status glavnog hrvatskog grada upravo zbog štete od požara 1776. godine. Stoga ne čudi što je 17. lipnja 1864. godine u Varaždinu osnovan »Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor«, prvo dobrovoljno vatrogasno društvo u Hrvatskoj te treće na tlu Austrijskog Carstva.

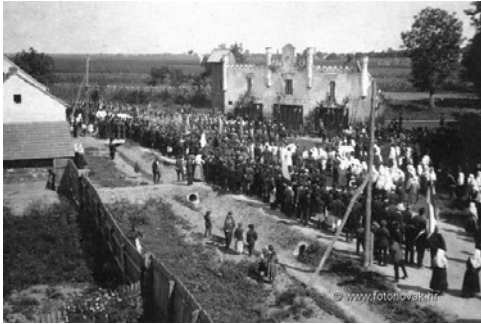
Opće je poznata činjenica kako su vatrogasne organizacije ne samo na području ove regije, već sasvim sigurno i cijele Hrvatske, promotori inicijativa koje znatno obogaćuju društveni život. Ne odnosi se to samo na provedbu osnovne vatrogasne djelatnosti, već i na cijelu paletu drugih aktivnosti koje najčešće rezultiraju materijalnim napretkom samih or-

ganizacija, kao i jačanjem osjećaja pripadnosti vlastitoj životnoj sredini.

Tradicija hrvatskog dobrovoljnog vatrogastva iznimno je ukorijenjena u stanovništvu ludbreške Podravine. O tome svjedoče brojni pokazatelji, počevši s činjenicom kako je gornja Podravina jedina regija na području Republike Hrvatske gdje na relativno malom prostoru danas uspješno djeluje desetak »stoljetnih« dobrovoljnih vatrogasnih društava. Najstarije među njima je ono ludbreško, osnovano samo pet godina nakon varaždinskog vatrogasnog zbora.

2. Osnivanje DVD-a Ludbreg

Požari manjih i većih razmjera buktjeli su na prostoru sjeverozapadne Hrvatske u razdoblju za koje postoje pisani zapisi, nemilosrdno ostavljajući zgarista i pustoš u siromašnim selima te na imućnim vlastelinstvima. Upravo oni koji su posjedovali najviše vlastite imovine štitili su se protiv požara na različite načine, a jedan od njih bila je i nabava određenih sprava za gašenje. Prve ručne štrcaljke za gašenje požara u naše su krajeve stigle podosta ranije od razdoblja osnivanja prvih dobrovoljnih vatrogasnih društava. Ludbreško je vlastelinstvo također imalo određenu opremu za gašenje požara, u skladu Vatrogasnim zakonom cara Josipa II., tiskanim u Beču na hrvatskom jeziku 1788. godine.

Sl. 1. Proslava tisućite obljetnice hrvatskog kraljevstva 1925. godine ispred prvog vatrogasnog doma DVD-a Ludbreg, odnosno špricalke (na mjestu današnjeg kružnog toka pri ulazu u grad iz Selnika)

Najstrašniji požar na području ludbreške regije u 19. stoljeću zabilježen je u Ludbregu. Na sam blagdan Tijelova, 29. svibnja 1864. godine, tijelovska se procesija kretala ulicama grada, dok su mladići u više domaćinstava tradicionalno ispaljivali plotune iz mužara. Iskra iz jednog od mužara zapaljenih u blizini crkve odletjela je do svinjca pokrivenog slamom i inicirala požar u kojem je izgorio dio župnog dvora s velikim dijelom župnog arhiva (da nije bilo tog požara danas bi vjerojatno više znali o prošlosti grada), zatim šezdesetak kuća u centru grada, a potom i krov jedne od zgrada ludbreškoga starog grada (vjerojatno zgrada u kojoj je danas sjedište gradske vlasti)¹. Slavlje blagdana zamijenili su očaj i tuga te tako postavili temelj za iskorak lokalne zajednice – osnivanje vlastite vatrogasne organizacije. Već nekoliko godina nakon tog strašnog požara, po uzoru na nedaleki Varaždin, osnovan je Ludbreški vatrogasni zbor. Njegova registracija trajala je čak nekoliko godina, pri čemu su društvena Pravila verificirana od strane Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade u Zagrebu tek 1876. godine, no njegov službeni datum osnutka je 15. kolovoza 1869. godine. Naime, načelnik općine Đuro Šafarić tog je datuma održao osnivačku skupštinu zajedno sa zainteresiranim građanima te u rad zbora odmah uključio predstavnike svih staleža odnosno

Sl. 2. Operativna postrojba DVD-a Ludbreg početkom 20. stoljeća

skupina Ludbrežana. Bili su tu stanovnici ponosnog kneževog grada, kao i oni iz malih drvenih kućica, starosjedioci, došljaci, rimokatolici i Židovi. Svi su jednodušno prihvatili prava i dužnosti novoosnovane organizacije kojoj je u početku službeni naziv bio *Ludbreški vatrogasni zbor* (već u društvenim Pravilima iz 1875. godine naziv je *Dobrovoljno vatrogasno društvo u Ludbregu*), a svrha *branitba života i imetka stanovnikah političke občine od vatre*². Osnivanje nove organizacije provedeno je uz punu potporu svojih utemeljitelja i pokrovitelja: magistrata općine Ludbreg i vlastelinstva kneza Filipa Batthyanyja, posljednjeg feudalnog vladara Ludbrega.

Za predsjednika Društva izabran je načelnik općine Đuro Šafarić. Začasnim vojvodom postaje sudski pisar Josip Valenko, a izvršujućim vojvodom trgovac Samuel Scheyer. Blagajnu vodi ljekarnik Josip Kohn. U odbor ulaze obrtnici, poljoprivrednici i tri namještenika vlastelinstva: mlinar Antun Karacsany, šumar Leopold Klingspögel te Ernest Grabarić, gospodarski stručnjak. Njihovim zalaganjem knez Filip Batthyany ustupio je novom Društvu staru, ali dobro sačuvanu zgradu, koja je stajala na mjestu današnjeg kružnog toka, odnosno raskrižja cesta koje vode prema Varaždinu i Prelogu. Recimo i kako je Ernest Grabarić izabran na dužnost predsjednika Društva nakon smrti Đure Šafarića 1876. godine, dok općinskim načelnikom postaje Josip Valenko. Općina je Društvu poklonila

1 WINTER, Marija *Iz povijesti Ludbrega i okolice*, sv. 1. Koprivnica: Nakladna kuća »Dr. Feletar«, 2000., 114.

2 Hrvatski državni arhiv (HAD), Pravila dobrovoljnoga vatrogasnoga društva u Ludbregu od 1. kolovoza 1875. godine

vatrogasne sprave koje su prema propisima još iz vremena Josipa II. trebale biti uvijek u pripravi i u dobrom stanju. Neke sprave poklonilo je i vlastelinstvo.

Nedugo iza osnivanja Društvo nabavlja štrcaljku (»špricu«), te svu ovako prikupljenu imovinu smješta u spomenutu zgradu koju su mještani popularno zvali *Špricalka*, čime postaje jednom od rijetkim ovakvih organizacija koja od svojih začetaka ima kvalitetne uvjete za smještaj opreme i održavanje sastanaka (tom prvom vatrogasnom domu uskoro je dograđen drveni toranj). Članovi se oslovljavaju nazivom *brat* te svi imaju ista prava i dužnosti. Od njih se traži da budu disciplinirani, neporočni i uvijek spremni da priteknu u pomoć. Službenici i djetići (pomoćnici) morali su donijeti dozvolu svojih poslodavaca da mogu biti članovi ove organizacije kako bi u slučaju potrebe mogli napustiti svoja radna mjesta i poći na gašenje požara. Jednom učlanjeni, članovi bi ostali dijelom Društva najčešće do kraja života, a kod velikog broja njih učlanjivanje je postalo obiteljskom tradicijom. Nerijetke su obitelji s nekoliko generacija vatrogasaca, što je uostalom značajka vatrogastva kroz njegovu povijest. Velika je bila podrška ostalog stanovništva djelovanju nove vatrogasne organizacije, stoga se uvijek našlo dobrih duša koje su svojim skromnim prilozima pomogle razvoju Društva.

Značaj učlanjivanja u dobrovoljna vatrogasna društva u to vrijeme ističe *otac hrvatskog vatrogastva* Đuro Deželić, predsjednik Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice od 1878. do 1907. godine. On u svom *Obučevniku za dobrovoljne vatrogasce* između ostalog piše:

*Tko ti reče, da se smatra domoljubom, a nije član vatrogasnog društva svoje općine, to mu ne vjeruj. Pravi rodoljub želi svomu narodu ne samo prosvjetni napredak nego i blagostanje materijalno, pa će ovako, kako može, radnjom ili novčanim prinosom i to pripomagati, da se blagostanje naroda pomnoža ili nesmanjeno zadrži.*³

Već prvih godina postojanja u Dobrovoljno vatrogasno društvo Ludbreg⁴ upisale

3 Vatrogasni kalendar 1936. (ur. Ljubomir Jesih), Zagreb: Izdanje Vatrogasne zajednice Savske banovine, 1936, 59.

4 U daljem tekstu DVD Ludbreg.

Sl. 3. Limena glazba DVD-a Ludbreg na početku 20. stoljeća

Sl. 4. Članovi DVD-a Ludbreg s cijelom gradskom upravom 1921. godine

su se ugledne osobe: Pavao grof Beroldingen, vlasnik posjeda u Slanju, Ivan grof Famfogne, carski i kraljevski pukovnik, te Koloman pl. Bedeković, ministar u zajedničkoj vladi u Budimpešti. Iz toga su vremena poznati sljedeći utemeljitelji: Đuro Belčić, Vjenceslav Glotzman i Maks Princ (sva trojica namještenici ludbreškoga vlastelinstva), zatim Ljudevit Vrančić st., općinski bilježnik, Leonard Ružić, posjednik, Tereza Novosel, vlasnica gostionice, Ida Teklić, supruga šumara, te Vilim Senk i Toma Sombateli.

Među brojnim podupirajućim članovima bilo je i niz žena, koje se u početku pozivaju na skupštine i društvene zabave, a kasnije postaju samaritanke, pri čemu neke od njih završavaju i sanitetski tečaj.

Sl. 5. Prvi vatrogasni automobil DVD-a Ludbreg iz 1930. godine i njegov vozač Ivan Topličan

3. Početak sustavnog uvježbavanja vatrogasaca

Uz omasovljenje članstva Društva te nabavu prvih odora i kaciga, od samih začetaka nije se previše radilo na uvježbavanju vatrogasaca za rad na požarištu. Trebalo je u to vrijeme puno fizičke snage, ali i umijeća za rad s relativno primitivnom opremom, gotovo uvijek po najmanje nekoliko sati na pojedinom požaru. Općinska je vlast novčanim poticajem od pet forinti poticala Ludbrežane da svoje konje drže u pripravi za moguću vuču zaprežne šprice, a kako bi barem to pitanje bilo lakše rješivo.

DVD Ludbreg učlanjuje se u Hrvatsko-slavonsku vatrogasnu zajednicu na 5. Skupštini iste dana 12. rujna 1891. godine, te odmah potom biva pretplaćeno na prvo hrvatsko vatrogasno glasilo *Vatrogasac*.⁵ U njemu nakon toga čitamo o pogibeljnim požarima, ponekad s ljudskim žrtvama, a često s cijelim obiteljima koja su sa svojom mnogobrojnom djecom u trenutku ostala bez krova nad glavom. Godine 1892. buknu li su veliki požari u Slokovcu i Ludbregu, a dva ništa manje značajna požara zabilježena su u jednom danu odnosno 6. srpnja iste godine u Križovljanu i Bolfanu, što zorno opisuju tadašnja glasila⁶:

Dne 6. t. mj. oko 1 sat poslje podne porodila se je vatra u štaglju Gjure Raplinovića u Bolfanu, te je izgorjeo štagalj vriedan 100 for., 2 kotca 20

Sl. 6. Članovi DVD-a Ludbreg uz prvu autocisternu nabavljenu 1965. godine (ispred drugog vatrogasnog doma koji se nalazio uz obalu Bednje)

for., i krme za 40 for. Ukupna šteta iznaša 160 for. Osigurano nebijaše ništa.

Kako se je vatra dogodila nije se dalo ustanoviti. Nu pošto su seljani, imajući novu štrcaljku u selu, odmah se latili gašenja te što su im brzo u pomoć pritekli žitelji Sv. Petra svojom štrcaljkom pošlo je za rukom požar ograničiti.

Samo revnom i požrtvovnom radu žitelja iz Sv. Petra koji se odlikovaše i kod gašenja požara u Slokovcu, kao i domaćem žiteljstvu, koje je čitavo pohrlilo na garište i na 30 kolih dovažalo vodu, imade se zahvaliti, da je vatra za 1 sat posve ugasnuta, jer bi inače bila zahvatila školu koja se nalazi u neposrednoj blizini.

Vatrogasci iz Ludbrega nisu mogli za vremenama na garište prispjeti pošto su istodobno gasili veliki požar u Križovljanu. Usled toga prispješe na garište tek kad je vatra već bila ugasnuta.

Od strane kr. kot. oblasti u Ludbregu bio je na garište akcesista Vučković radi uzdržanja reda.

O opremljenosti i stručnim sposobnostima ne samo DVD-a Ludbreg, već i ostalih vatrogasnih društava ludbreške regije detalje doznajemo u glasilu *Vatrogasac*, s obzirom da tadašnji tajnik i vježbatelj Hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice Mirko Kolarić objavljuje opširan članak o tečaju organiziranom u Ludbregu, pokrenutom 16. svibnja 1894. godine na poziv novoizabranoga zapovjedništva, kojemu je na čelu bio mjernik Nikola Županić.

Stručne su vježbe pod Kolarićevim nadzorom tada osim članova gasilačke čete ludbreške polazili članovi podružnice Sesvete pod vodstvom zapovjednika Josipa Nemšića te vođa Ivana Premca i Roka Krušelja, podružnice Hrže-

5 *Vatrogasac*, 22 (15. 11. 1893.), 1.

6 *Varaždinski viestnik* III, 29 (16. 7. 1892.), 3.

nica pod vodstvom vođe Pavla Juričana, podružnice Sigetec pod vodstvom vođe Filipa Jadanića, općine Sokolovec i Apatija. Određene vježbe držane su dva puta na dan i to od 4 do 6 sati ujutro samo za Ludbrežani, a od 6 do pol 9 sati uvečer zajedno s vatrogasci spomenutih podružnicah. Ukupan broj vatrogasaca bio je 102 sa častnici....

... Ludbreg ima 3 štrcaljke, jednu dvomlaznu razstavnjaču starijega sustava sa zalistkom škuljem, jednu voznjaču jednomlaznu sa čunjom škuljem, obe iz tvornice Seltenhofera i jednu voznjaču zastarjela sustava za gasilačku četvu neuporabivu. Nadalje jedna cjevna kola, penjačke tarnice i razna pomagala, od kojih su cievi nosilice većim dijelom pomagala, od kojih su cievi nosilice većim dijelom vrlo trošne, rek bi neuporabive. Isto tako je potrebno da se ljestve i razvalno oruđe novim izmieni, a penjačko oruđe popravi...«⁷

Prvi sljedeći značajniji požar u Ludbregu zabilježen je 1896. godine. Uslijed radova na vršidbi izgorjele su tri vlastelinske zgrade te je počinjena velika materijalna šteta, tada procijenjena na 20.000 forinti.⁸ Novi veliki požar na ovom području zabilježen je 20. srpnja 1899. godine u Hrastovskom. U izvješću objavljenom u *Vatrogasnom viestniku* broj 15 iste godine posebno je pohvaljeno zalaganje martijanečkih vatrogasaca i njihovog nadvojvode Pavla baruna Raucha, bivšeg hrvatskog bana, dok su dva člana DVD-a Martijanec ozlijeđena u borbi s vatrenom stihijom. Izgorjelo je mnogo zgrada od ukupno dvanaest gospodara, pri čemu devetorici cjelokupna gospodarstva. Za ludbreško vatrogasno društvo rečeno je kako se *naš vojvoda Šayer morao osvjedočiti, da ludbrežkoj vatrogasnoj četi treba više vježbanja; njezin duh nije zao ali se same dobre volje vatra neboji. Hrabro su ipak gasili i baš junački se ponjeli ludbrežki vatrogasci Franjo i Žiga Topličan.*

Do kraja 19. stoljeća na području šire ludbreške regije djelovalo je ukupno deset dobrovoljnih vatrogasnih društava, kod čijeg osnivanja u pravilu pomažu članovi ranije osnovanog Ludbreškog vatrogasnog zbora:

- DVD Hrženica (osnovano 1872. godine, iako različiti povijesni izvori navode različite godine osnutka, a spomenuta godina biva priznatom od strane Vatrogasnog saveza Hrvatske tek početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća)
- DVD Kuzminec (osnovano 29. listopada 1885.)
- DVD Rasinja (osnovano 1887.)
- DVD Mali Bukovec (osnovano 5. svibnja 1887.)
- DVD Sveti Petar (osnovano 1892., no prestalo s radom nakon 1. svjetskog rata i ponovno osnovano 1926. godine)
- DVD Kutnjak Antolovec (osnovano 1892.)
- DVD Sesevte Ludbreške (osnovano 7. studenoga 1893.)
- DVD Martijanec (osnovano 1896., iako neki povijesni izvori navode 1. prosinca 1898. kao datum osnivanja)
- DVD Sveti Đurđ (osnovano 10. lipnja 1897.).

4. Limena glazba – gradski ponos

Ludbrežani su često priređivali ljetne zabave na Trgu Sv. Trojstva ili na jednom otoku Bednje. Katkad bi priredili veselicu ispred stare *Špricalke*, a zimi u dvorani hotela *Kcrnom orlu*. Tamburaši ili romski glazbeni sastavi bili su podobni samo za manje zatvorene prostore, stoga građani uz veliku ulogu vatrogasaca pokreću inicijativu za ustrojavanjem puhačkog orkestra odnosno limene glazbe. Instrumenti su dobrovoljnim prilozima građana nabavljeni 1893. godine, a dijelom prikupljenih sredstava uzdržava se prvi kapelnik Dragutin Janhuba iz Selnika. Vježbao je revno mlade vatrogasce, uz ugovorom određenu obavezu da *rad treba da započne i završi u određeni sat da se petrolej uzalud ne troši i da mladići idu na vrijeme u krevet*. Janhuba je svoje *bandiste* odnosno prvu ludbrešku *plehmuziku* 1895. predstavio oduševljenim sudionicima tradicionalne zabave. Svirali su potom svake nedjelje i blagdana (osim hladnih i kišnih dana) na gradskom glavnom trgu, zabavljajući ljude koji su uz zvučnu kulisu raspravljali o aktualnostima, uživajući u glazbenim bravurama. Valja istaknuti njihov nastup 1896. godine u vrijeme velikih vojnih vježbi u

7 Vatrogasac, 14 (15. 7. 1894.), 145.

8 BELOVIĆ, Stjepan; ĐEKIĆ, Božidar: 130 (*Sto trideset*): Ludbreški vatrogasni zbor 1869. – 1999. Ludbreg: Dobrovoljno vatrogasno društvo, 1999., 22.

Sl. 7. Članstvo DVD-a Ludbreg fotografirano pred sadašnjim vatrogasnim domom 2009. godine prigodom obilježavanja 140. obljetnice osnutka

Sl. 8. DVD Ludbreg i nakon 150 godina predstavlja oslonac sigurnosti stanovnika Grada Ludbrega i ludbreške regije

Ludbregu, kada su svojim nastupom jako razveselili carevog zeta princa Leopolda Salvatora, uz sjajnu bakljadu priređenu od strane članova ludbreškog vatrogasnog društva.

No, kraj 19. stoljeća dočekalo je ludbreško vatrogasno društvo podijeljeno na dva tabora: mlade i stare. Stari odbor već tri godine nije sazivao glavne skupštine. Propustio je i proslavu tridesete godišnjice osnutka, zato su ga mladi prisilili na ostavku. U novoosnovanom odboru najaktivniji je tajnik Ivan Prijatelj, čijom zaslugom u Društvu i dalje djeluje limena glazba. U molbi upravljenoj općinskom odboru podsjeća ih *kako je svakome od njih srce kucalo prolazeći ulicama grada Varaždina, kad je vatrogasna glazba dopratila Ludbrežane na izložbu voća i povrća (1900.), kad su Varaždinci pitali i čudili se: Zar može biti takva glazba u Ludbregu? Čime se uzdržava?* Prijatelj je zakucao i na srca svojih sugrađana i život ovog glazbenog sastava produžen je u pomlađenom sastavu još četrdeset godina. U to vrijeme proslavljena je 30. godišnjica društva te su dodijeljena prva

vatrogasna odlikovanja članovima Društva (po tri *pozlaćene i srebrne kolajne*).

Godine 1909. Društvo broji četrdesetjednog člana, među kojima samo tri izvršujuća, dok je njih trideset bilo s podupirajućim statusom.⁹ Dvije godine kasnije u DVD-u Ludbreg dolazi do izbora novog vodstva. Predsjednikom postaje Nikola Županić, zapovjednikom Mirko Cvetko, tajnikom Franjo Mrazovec, a blagajnikom Gjuro Kerstner. Limena glazba iste 1911. godine dobiva naziv *Glazba Ludbreg trg*. Prema dogovoru općinskog i vatrogasnog odbora kapelnika plaća općina, ali njegov sastav dužan je sudjelovati u svim vatrogasnim priredbama i paradama. Društvo ponovno stagnira u strukovnom smislu pa prema Hrvatsko-slavonskoj vatrogasnoj zajednici upućuje zamolbu za slanjem učitelja.

5. Novim vatrogasnim domom do očuvanja Društva

Društvo je djelovalo bez velikih potresa do Prvog svjetskog rata, a tada se život potpuno mijenja. U vremenu od 1914. do 1918. otprilike petina muškaraca odlazi na razna bojišta. U općem siromaštvu i oskudici nisu mogla djelovati ni razna društva, uključujući ludbreške vatrogasce. Članovi Društva su se prorijedili, a *Glazba Ludbreg trg* ostala je bez instrumenata. Vatrogasni vojvoda Mirko Cvetko prodao ih je nepovratno na svoju ruku u Koprivnički Ivanec. U ta teška vremena rad različitih društava potpuno se gasi, a ludbreški vatrogasci djeluju samo u svrhu zaštite od požara. Godine 1920. Društvo posjeduje pet zaprežnih kola, među kojima tri štrcaljke i dvojica kola za prijevoz *momčadi*.¹⁰

Početak razdoblja između dva svjetska rata ugasila se većina ludbreških građanskih udruga, a najteže stanje bilo je upravo u vatrogasnom društvu. Snažan pritisak politike, a posebno nazočnost predstavnika vojne i civilne vlasti na sastancima Društva ogorčavali su članove, kao i zabrana nošenja starih

⁹ KOLARIĆ, Mirko; BOGUMIL, Toni: *Vatrogasni koledar 1909.*, Zagreb, 1908., 39.

¹⁰ Knjiga inventara DVD-a Ludbreg iz 1920. godine.

amblema i odora. Unatoč teškim vremenima, Društvo je nastavilo s organizacijom zabave na blagdan Svijećnice, što je u DVD-u Ludbreg bila višedesetljetna tradicija. Godine 1924. Društvo broji sto četrdeset pet članova, među kojima trideset izvršujućih i devedeset tri podupirajuća. Od velikih požara nakon Prvoga svjetskoga rata u čijem su gašenju sudjelovali ludbreški vatrogasci najpoznatiji je onaj koji je 3. srpnja 1927. godine opustošio Veliki Bukovec. U toj je nesreći izgorjelo dvadeset šest kuća i pedeset sedam raznih gospodarskih objekata, a sto dvadeset sedam osoba ostalo je bez krova nad glavom. Unatoč velikoj požrtvornosti članova četrnaest dobrovoljnih vatrogasnih društava s područja od Varaždina do Koprivnice koji su sudjelovali u gašenju, požar je zbog zastarjelosti opreme i nedostatka cijevi prouzročio golemu štetu. To je bio razlog nastojanju da se nabavi modernija oprema.

Krajem tog desetljeća sve se više osjećaju posljedice gospodarske krize i gradnja novog ludbreškog vatrogasnog doma biva usporenom, prijeteći čak gašenjem Društva. Stvari u svoje ruke tada uzimaju vrlo ugledni članovi Društva. Odvjetnik Milan Hild (predsjednik Društva), veleposjednik Ivan Kerstner (zapovjednik Društva) i banski savjetnik Ernest Grabarić idu od kuće do kuće te uvjeravanjem i nagovaranjem uspijevaju okupiti dvadeset sedam članova. Ovi su uz ostala društva s područja ludbreške općine položili zakletvu u Sokolani (nekadašnjoj velikoj dvorani kneževog grada) 1933. godine i rad DVD-a Ludbreg je nastavljen. Dodatan poticaj daljnjem radu svakako je bila investicija Općine u opremanje Društva. Godine 1931. nabavljen je prvi vatrogasni automobil marke Opel (korišten prvenstveno za polijevanje ulica), kao i prva motorna pumpa marke DKW.

Novonabavljena oprema smještena je u novi vatrogasni dom na lijevoj obali Bednje, čija je izgradnja počela 1928. godine sredstvima DVD-a i zajmom Ludbreške štedionice, a dovršena 1931. godine. Taj novi objekt posebno se isticao po svom peterokatnom tornju, dograđenom 1938. godine, korištenom za sušenje cijevi i osmatranje okolice. Kreće se potom i s osposobljavanjem članstva. Prvi tečaj za vatrogasce u Ludbregu je održan 1935.

godine uz sudjelovanje tridesetak polaznika s područja cijele ludbreške regije. Godine 1936. za predsjednika je izabran bankar Ljudevit (Ludva) Vrančić, kasniji ludbreški načelnik. Tajnikom postaje Matija Pavković, a dužnost blagajnika preuzima bankar Artur Scheyer. Društvo tri godine kasnije, odnosno u sedamdesetoj godini svog postojanja broji trideset izvršujućih, pet začasnih, dvadeset zakladatelja i sto dvadeset podupirajućih članova.

Najteža je stradanja ludbreški kraj doživio tijekom Drugoga svjetskoga rata. Ratna su se stradanja odrazila i na Dobrovoljno vatrogasno društvo Ludbreg. Četvorica članova Upravnoga odbora Društva nisu se vratila iz logora, dio je članova nestao, a oprema je upravlju bila neispravna.¹¹

6. Prvo natjecanje vatrogasaca Hrvatske u Ludbregu

Razdoblje nakon Drugoga svjetskoga rata obilježava ponovno okupljanje preživjelih starih članova, uz znatnu popunu članstva mladima koji se upućuju na tečajeve. U tom se razdoblju svojim radom posebno ističu zapovjednik Ivan Molnar, koji kasnije postaje predsjednikom Društva i zapovjednikom Vatrogasnog odreda općine, zatim Vid Veršić – tehnički časnik, Franjo Horvat – bolničar, Ivan Vađon st., Tomo Modrić, Josip Vađon, Mijo Ivančević, Ivo Kranjčec, Slavko Zaplatić, Ivan Dobranić, Slavko Dobec i Franjo Dojčić. Društvo 1953. godine prima novu vatrogasnu zastavu kao jedan od svojih temeljnih simbola.

Uz poboljšanje kadrovske strukture članstva poslijeratni razvitak gospodarstva odražava se i na značajnije opremanje Društva. Godine 1965. nabavljeni su autocisterna TAM 450G, motorna pumpa Sora i gumirane cijevi. Društvo je tada imalo dobro uvježbanu operativnu postrojbu, dva odjeljenja ženske mladeži i bolničarsko odjeljenje. Upravni su odbor sačinjavali predsjednik Ignac Sabol, tajnik Mirko Terzić, zapovjednik Ivan Busija, zamjenik zapovjednika Ivan Tenčić, te članovi Drago Magić i Đuro Vađon.

¹¹ BELOVIĆ, Stjepan; DEKIĆ, Božidar: Nav. dj., 28.

Pravi test za ovu intervencijsku spremnost Društva predstavljao je veliki požar ludbreške ciglane »Antun Blažić« početkom 1968. godine. U gašenju požara sudjelovali su članovi dobrovoljnih vatrogasnih društava iz cijele regije, uključujući vatrogasce iz Varaždina i Koprivnice.

Prvo stoljeće rada Društva, odnosno 100. obljetnica osnutka obilježena je vrlo svečano različitim događanjima 1969. godine. Tim povodom Vatrogasni savez Hrvatske organizirao je 30. i 31. kolovoza u Ludbregu »Prvo natjecanje vatrogasaca Hrvatske«. Tih je dana u Ludbregu boravilo više tisuća vatrogasaca iz cijele zemlje, sudjelujući ne samo u natjecanju, već i u velikoj smotri vatrogastva, kao i izložbi najsvremenije vatrogasne opreme.¹² U tom razdoblju postalo je očito kako postojeći vatrogasni dom uz obalu Bednje ne zadovoljava potrebe Društva, pogotovo uz tadašnji trend razvoja voznog parka. Novi je vatrogasni dom DVD-a Ludbreg nakon uobičajenih usputnih poteškoća sagrađen na lokaciji u Koprivničkoj ulici 1983. godine gdje i danas predstavlja sjedište ludbreških vatrogasaca.

Seдамdesetih godina 20. stoljeća Društvo počinje s učlanjivanjem »pionira«, prije svega zbog sudjelovanja u natjecanjima odnosno njihovom kasnijem ulasku u redove operativnog članstva. Već 1977. godine najmlađi ludbreški vatrogasci osvajaju prvo mjesto pred domaćom publikom, u okviru završne svečanosti »Mjeseca zaštite od požara« za područje varaždinske regije. Ovi su rezultati bili poticajem za nešto kasniju organizaciju Susreta vatrogasnih pionira Hrvatske i Slovenije upravo u Ludbregu.

Daljnje opremanje Društva novijom opremom uključivalo je motornu vatrogasnu pumpu Rosenbauer i kombi vozilo IMV 1600, nabavljene 1983. godine, dok već iduće godine Društvo nabavlja i autocisternu TAM 130.

U godini 1990. registrirano je čak 39 požara, pri čijim se gašenjima koristila 71 cisterna uz sudjelovanje 326 vatrogasaca. Zbog sušne godine, u 16 se navrata besplatno dovozila voda za stanovništvo. U tim je akcijama sudjelovalo 57 članova DVD-a.

7. DVD Ludbreg kao središnje Društvo u neovisnoj Hrvatskoj

Proglašenjem neovisne Republike Hrvatske, odnosno početkom Domovinskog rata, počinje razdoblje suvremenog vatrogastva, obilježenog stradanjima i radom u ratnim uvjetima u samom začetku. Donošenjem prvog Zakona o vatrogastvu 1993. godine, kao i aktualnog Zakona o vatrogastvu iz 1999. godine, stvaraju se temelji današnjeg ustroja hrvatskog vatrogastva koje počiva na stoljetnoj tradiciji, ali i usklađenosti sa stvarnim protupožarnim potrebama jedinica lokalne samouprave.

Društvo je intenziviralo kolegijalne odnose s drugim vatrogasnim društvima, stoga se 1992. godine pobratimljuje s DVD-om Virje, a pomaže i u obnovi vatrogasnog doma u Nuštru. Bilo je ovo drugo pobratimsko vatrogasno društvo, s obzirom da još 1977. godine biva potpisana Povelja o bratimljenju DVD-a Vujići i DVD-a Ludbreg. Osim na požarištima, DVD Ludbreg sudjelovao je na ispumpavanju bunara i skloništa, kao i organizaciji dežurstava za vrijeme Domovinskog rata. Tijekom ratnih razaranja u nedalekom Varaždinu Društvo je vlastitu opremu preventivno sklonilo na pričuvene lokacije. Dio članstva Društva aktivno je sudjelovao u Domovinskom ratu.

Na području Grada Ludbrega 1993. godine ustrojena je Vatrogasna zajednica Grada Ludbrega, kao tijelo za koordinaciju djelovanja tada aktivnih vatrogasnih organizacija na cjelokupnom području Grada Ludbrega. Značaj DVD-a Ludbreg u to je bio posebno izražen, s obzirom na stručnu pomoć u usklađivanju rada vatrogastva ludbreške regije s novim zakonskim propisima.

Godine 1994., u okviru svečanog obilježavanja 125. obljetnice osnutka Društva, pod pokroviteljstvom predsjednika Hrvatske vatrogasne zajednice dr. Franje Gregurića, održana je bakljada ulicama grada, mimohod ulicama mjesta, te je promovirana prva monografija Društva pod naslovom »Utemeljeno 1869.«. Proslavu je Društvo dočekalo solidno opremljeno, s voznim parkom koji je uključivao specijalno vozilo TAM 190, autocisternu TAM 130, navalno vozilo TAM 4500, zapo-

¹² *Suvremeno vatrogastvo 1-2*, Zagreb: Vatrogasni savez Hrvatske, 1972., 34.

vjedno vozilo Lada Niva, kombi vozilo IMV 1600 i brojnu drugu opremu. Od ukupno 94 člana najviše je bilo izvršujućih, njih 47. Uz predsjednika Vjekoslava Goleca, Društvo su vodili zapovjednik Mirko Juras (tada jedini profesionalni zaposlenik u Društvu), tajnik Darko Novak, zamjenik zapovjednika Dragutin Miroslav, blagajnik Josip Malter te članovi Upravnog odbora Renato Golubić, Drago Jadanić, Dražen Mužić i Ivan Veličan. Recimo i kako je na proslavi ponovno posvećena stara povijesna zastava Društva iz 1900. godine, a održana je i velika pokazna vježba u novoj stambenoj četvrti grada. Među 13 požarnih intervencija provedenih iste godine, najteža je bila ona u ludbreškoj tvrtki Razvitak. Na sam blagdan svetog Florijana, zaštitnika vatrogasaca, odnosno 4. svibnja buknuo je požar u kojem su izgorjele dvije proizvodne hale čime je učinjena golema materijalna šteta u iznosu od 1,7 milijuna njemačkih maraka. U složenoj intervenciji, otežanoj zbog velikih količina lakozapaljive robe, sudjelovalo je 11 dobrovoljnih vatrogasnih društava s područja ludbreške regije kao i profesionalna vatrogasna postrojba, a uključili su se i DVD Prelog te profesionalna vatrogasna postrojba iz Varaždina, s ukupno 107 vatrogasaca. Te godine požar je buknuo i u Tvornici obuće Budućnost, a godinu dana kasnije u požaru biva znatno oštećena i imovina ludbreške tvrtke Grafičar.

Godine 1996. novčanom pomoći poduzetnika, tvrtki i građana nabavljeno je vozilo Magirus-Deutz iz Nizozemske, dok je organizacija Crvenoga križa Günzburga darovala Društvu putničko vozilo marke Volkswagen. Iduće godine vozni park Društva smanjen je temeljem donacije vozila marke TAM 4500 DVD-u Skradin. Društvo počinje s redovitim uvježbavanjem vlastitih natjecateljskih odjeljenja, a pod pokroviteljstvom gradske uprave pokreće svoje vlastito pozivno natjecanje pod nazivom »Kup Grada Ludbrega«. Tijekom ljetne sezone 1998. godine sedam ludbreških vatrogasaca boravilo je kao ispomoć vatrogascima na Korčuli i u Konavlima, gdje su bili česti šumski požari. Slanje ludbreških vatrogasaca na tzv. dislokaciju vatrogasnih snaga na priobalje nastavljeno je svakih nekoliko godina sve do današnjih dana. Dobrovoljnomu vatroga-

snom društvu Gornje Mekuše, čija je oprema uništena u Domovinskom ratu, te je godine DVD Ludbreg darovalo vozilo IMV 1600.

Godine 1999. Društvo svečano obilježava 130. obljetnicu svog rada velikom proslavom, pri čemu od pokrovitelja, odnosno Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, dobiva novo navalno vozilo marke MAN, posebno zaslugom predsjednika Organizacijskog odbora proslave i ludbreškog gradonačelnika mr. Franje Križanića. Na proslavi je promovirana druga monografija Društva iz pera autora Stjepana Belovića i *Božidara Đekića*. Iste je godine Društvo brojilo 88 članova, među kojima rekordna 63 operativna člana. Čak dvadesetak operativnih članova Društva završilo je pre-kvalifikaciju za zanimanje »vatrogasni tehničar«, u okviru priprema za tada vrlo aktualno moguće ustrojavanje prve javne profesionalne vatrogasne postrojbe u Ludbregu. No, zakonske promjene krajem iste godine ovo su pitanje stavile u drugi plan te DVD Ludbreg do današnjih dana djeluje na potpuno volonterskoj osnovi, uz zaposlenog samo 1–2 člana na poslovima vezanim prvenstveno uz održavanje intervencijske spremnosti.

Sljedeće desetljeće u radu Društva obilježava konstantno uvježbavanje operativne postrojbe, nabava kombi vozila marke Renault, kao i pojačan rad s vatrogasnom mladeži. Godine 2008. natjecateljsko odjeljenje ženske vatrogasne mladeži nastupilo je na državnom natjecanju u Makarskoj, osvojivši visoko 9. mjesto u konkurenciji od 53 natjecateljska odjeljenja iz cijele zemlje. Godinu dana kasnije Društvo je svečano obilježilo 140. godinu postojanja proslavom pod glavnim pokroviteljstvom Zdravka Grginića, koji tom prigodom Društvu poklanja novo zapovjedno vozilo marke Mitsubishi. Društvo je u istom vikendu i uspješan domaćin 8. Natjecanja vatrogasne mladeži Varaždinske županije, uz sudjelovanje rekordnih 1200 sudionika s područja cijele županije.

Posljednjih nekoliko godina djelovanja DVD-a Ludbreg obilježeno je osposobljavanjima vatrogasnih kadrova s područja cijele regije u suradnji s Vatrogasnom zajednicom Varaždinske županije, kao i jačanjem suradnje s prijateljskim organizacijama u zemlji i ino-

zemstvu. Autor ovih redaka povezo je Društvo s kolegama iz Velike Britanije, što je u konačnici urodilo donacijom vatrogasnog vozila za tehničke intervencije 2017. godine, dok je istovremeno nabavljeno i podvozje za autocisternu, nadograđenu i svečano primljenu u vozni park Društva 2018. godine. Slijedom ove suradnje engleski Nottingham postao je 2018. godine najudaljenijim mjestom kojeg s Ludbregom veže povelja o prijateljstvu. Društvo tijekom posljednjih dvadesetak godina vodi predsjednik Nenad Cindori, dok dužnost zapovjednika danas obnaša Jurica Havaić, a poslove tajnice Mihaela Horvat. Društvo sve značajnije vapi za cjelovitijim zahvatom na preuređenju vatrogasnog doma koji je danas u vlasništvu Grada Ludbrega, kako bi njegovih osamdesetak aktualnih članova imalo primjerenije uvjete za rad i daljnji razvoj. Krajem ove godine planirano je svečano obilježavanje 150. obljetnice osnutka Društva, uz promociju nove monografije o bogatom povijesnom putu, ali i moguće preuzimanje nove autocisterne od strane nadležnih državnih institucija.

8. Zaključak

Obilježavanje sto pedesete obljetnice izuzetno je rijetka pojava među udrugama građana, posebice onima koje svoj rad temelje isključivo na dobrovoljnom radu članstva. Dođuše, u današnje vrijeme vatrogasne udruge imaju osiguran dio sredstava za rad iz proračuna jedinica lokalne samouprave, za razliku od razdoblja do Drugog svjetskog rata, kada su ona bila osiguravana isključivo donacijama i organizacijom različitih događanja od strane samih dobrovoljnih vatrogasnih društava.

Tijekom 150 godina djelovanja ludbreški su vatrogasci pokazali spremnost uključivanja, kako u aktivnosti gašenja požara i spašavanja ljudi i imovine, tako i u druga događanja u Ludbregu i okolici. U posljednjih 20-ak godina prvenstveno se okreću zadržavanju postojećeg članstva te njihovom uvježbavanju, s obzirom na trendove sve bržeg razvoja tehnologije i promjena u životnim navikama ljudi koje mora pratiti kvalitetna i brza prilagodba

upravljanja volonterskim organizacijama. To je posebno naglašeno kod vatrogasnih organizacija, čije se aktivnosti zasnivaju na znanjima i vještinama koje pripadaju tehničkoj struci. Stoga valja istaknuti važnost rada s mladim generacijama čiji je razvoj popraćen nekonvencionalnim pogledima na pozitivne životne vrijednosti, kao i pomanjkanjem interesa za društveni rad, a posebno aktivnosti od opće društvene koristi. Sve je manje slučajeva kvalitetnog nastavka tradicije rada u dobrovoljnom vatrogastvu kroz nekoliko generacija unutar obitelji i potrebno je uložiti dosta truda kako bi se tradicija vatrogastva u Ludbregu očuvala. Pri tome treba uvijek naglašavati kako se radi o četvrtom po redu najstarijem dobrovoljnom vatrogasnom društvu u Republici Hrvatskoj, čiji su nas osnivači i članovi svojim radom i zalaganjem zadužili i na određeni način obavezali na čuvanje tradicije i osiguranje nastavka djelovanja Društva.

Literatura

- WINTER, Marija: *Iz povijesti Ludbrega i okolice*, sv. 1. Koprivnica: Nakladna kuća »Dr. Feletar«, 2000.
- BELOVIĆ, Stjepan; ĐEKIĆ, Božidar: *130 (Sto trideset): Ludbreški vatrogasni zbor 1869. – 1999*. Ludbreg: Dobrovoljno vatrogasno društvo, 1999.
- Vatrogasni kalendar 1936. (ur. Ljubomir Jesih), Zagreb: Izdanje Vatrogasne zajednice Savske banovine, 1936.
- *Vatrogasac*, 22 (15. 11. 1893.).
- *Varaždinski viestnik* III, 29 (16. 7. 1892.).
- *Vatrogasac*, 14 (15. 7. 1894.).
- *Suvremeno vatrogastvo 1-2*, Zagreb: Vatrogasni savez Hrvatske, 1972.

Izvori

- Hrvatski državni arhiv (HAD), Pravila dobrovoljnoga vatrogasnoga društva u Ludbregu od 1. kolovoza 1875. godine
- Arhiv DVD-a Ludbreg (zapisnici, knjiga inventara, knjiga blagajne, referati, fotografije)